

Column 17

Tijdens het oudjaarspalaver in dit programma liet ik mij ontvallen *Heil uit de diepte*, de vuistdikke roman van Hub van Wersch, onder de kerstboom te verwachten. Nou, hij lag er en hij heeft me de ledige dagen doorgehouden en hoe. Wat een boek!

Heil uit de diepte. Kolen, kerk en ketterij, dat is de volledige titel van deze eind vorig jaar bij de Heerlense uitgeverij Leon Van Dorp uitgekomen historische roman. Het boek speelt in de laatste decennia van de 17de en een groot deel van de 18de eeuw, in Zuidoost-Limburg, de paar vierkante kilometer rond abdij Rolduc. Een turbulente tijd voor de abten waarin de katholieke kerk overhoop lag met de nieuw bezieling van het jansenisme, kerkelijke en wereldlijke overheden elkaar voortdurend in de haren zaten en constant steun zochten in Rome, Wenen of Parijs. En, de steenkolenmijnbouw rond Rolduc moest gemoderniseerd worden om te kunnen blijven bestaan - alleen al om die hoofdstukken moet u het boek lezen. Kortom, woelige tijden waarin niets definitief vaststond, staatkundige grenzen van de ene op de andere dag konden veranderen, de luister van het ware geloof verbleekte en de arbeider zoals altijd de klos was. De tweede verhaallijn speelt in de recente historie, de woelige jaren '60 en '70 van de vorige eeuw. De parallellen dringen zich op. Denk aan het Tweede Vaticaans Concilie, de opstand der jonge intellectuelen, de veranderingen in politiek en media, de sluiting der mijnen, de regionalisering van de natie in een verenigd Europa.

Hub van Wersch componeerde tegen de achtergrond hiervan niet zomaar een goed geschreven en perfect gedocumenteerde roman met boeiende personages, een meeslepend plot en treffende details, alleen dat al was de moeite van het lezen waard geweest, hij ontwierp een spiegelpaleis. De verhaallijnen lopen chronologisch maar discontinu: één in dat verre historische verleden waarin de abten van Rolduc de boel bij elkaar probeerden te houden en één in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw waarin de hoofdredacteur van Dagblad De Limburger op de grote veranderingen in kerk, maatschappij en journalistiek probeert te anticiperen. Zo zijn de verwickelingen in het Limburg van de 20ste eeuw een echo van die in de 18de.

Dat klinkt allemaal heel ingewikkeld en dat is het in de historische werkelijkheid ook, maar het verhaal dat Van Wersch aan de lezer presenteert, is meeslepend, en het knappe is dat allerlei moeilijke kwesties glashelder in overwegingen van de personages en in dialogen aan de orde komen.

Een verademing: geen volksschrijver die de historie versimpelt, maar een auteur die zich de tijd neemt complexiteit uiteen te rafelen en nieuw te verbinden, waardoor in dit geval in het kleine Zuidoost-Limburg het grote Europa weerspiegelt.

Niets aan te merken dan op de 669 pagina's die het boek telt? Van alles: te veel, een aantal dialogen klinkt geconstrueerd, soms is de informatie wel erg encyclopedisch, een enkel karakter is dubbelplat, maar Van Wersch kan schrijven, als romancier en als historisch onderzoeker.

Wie veel meer wil begrijpen van de geschiedenis en de aard van Zuid-Limburg, kan niet om dit boek heen. Ik moest een aantal keren denken aan *Pieter Daens* van LP Boon waarin ook, in onopgesmukte taal, gezien vanuit de ogen van de middenklasse een tijdsbeeld wordt

geschetst op de vierkante kilometer waarin alle standen aan bod komen. De wijze bijvoorbeeld waarop Van Wersch de verschrikkelijke Bokkenrijdersprocessen in het verhaal van Rolduc invlecht, werkt huiveringwekkend, vanwege het structurele terroristische geweld van de plaatselijke overheid maar vooral vanwege de schijnheiligheid der brave kloosterlingen, en verschaft diep inzicht.

Een prestatie van jewelste dit boek. Van de schrijver, maar ook van de Heerlense uitgever die dit aandurfde.

Allez, hop, winkelwaarts...